

VRIENDEN

OOSTENDE

Nr. **51**

MU.ZEE
COLLECTIE
STAD OOSTENDE

🐱 Herman Bellaert, *Atelier met kat* (1986)
Acryl op doek, 110 x 95 cm.
© Stad Oostende

WARME VRIENDSCHAP EN VISIE

De reis naar Cambrai op 29 april bewees eens te meer hoe er tussen de deelnemende Vrienden een hechte en warme vriendschap kan ontstaan (zie sfeerverslag op p.). Museumreizen en –bezoeken zijn een van de doelstellingen van de Vrienden Mu.ZEE, collectie stad Oostende, en onze reisleidster Sonja Geeraerts slaagt er telkens weer in om een boeiend programma samen te stellen. Ook de twee topmomenten van ontmoeting, de jaarlijkse Algemene Vergadering en de Garden Party na een geleid bezoek aan de Venetiaanse Gaanderijen, brengen de Vrienden nader tot elkaar in een gemeenschappelijke belangstelling voor kunst en cultuur rond het patrimonium van de stad Oostende.

(c) Valère Prinzie - Vrienden tijdens de Algemene Vergadering op 25 feb. 2012

Natuurlijk blijft de hoofddoelstelling de betrokkenheid bij de activiteiten van Mu.ZEE en daarin wordt ruim voorzien met speciale uitnodigingen voor alle nieuwe tentoonstellingen, waarop de Vrienden elkaar ontmoeten, van de gepresenteerde kunst genieten en met elkaar van gedachten wisselen. De samenwerking met de Vrienden Mu.ZEE, collectie provincie West-Vlaanderen, brengt een nieuwe dimensie in onze betrokkenheid bij Mu.ZEE. Kort na elkaar vonden de twee eerste vormen van samenwerking plaats binnen de muren van Mu.ZEE: de manifestatie Herman Bellaert op 28 april (zie terugblik p.) en de presentatie van een eerste collectie topstukken in de Astridvleugel op de eerste verdieping van Mu.ZEE. De keuze van deze topstukken werd op 10 mei toegelicht door conservator Phillip Van den Bossche, speciaal voor de twee Vriendenverenigingen. De Vrienden vinden het een goed initiatief dat er wisselende presentaties van geselecteerde topstukken worden geboden, om zo de rijke collectie van Mu.ZEE bij het publiek bekend te maken.

Toch heb ik een bedenking bij de mooie, ingetogen manifestatie Herman Bellaert. De expositie van een selectie uit zijn werken in een zijvleugel op de eerste verdieping was alleen te bezichtigen op 28 en 29 april. Vrienden die op 28 april niet konden komen en mee op reis waren naar Cambrai op 29 april, hebben dus iets moois gemist. Op 3 mei bezocht ik Mu.ZEE: de vleugel was kaal en leeg. Waarom had een ruimer publiek niet

langer kunnen genieten van het strakke, sobere werk van Herman Bellaert? Een gemiste kans!

Tussen droom en daad...

... staan praktische bezwaren, althans volgens de nuchtere stelregel van Willem Elsschot. Maar als we hieraan vasthouden, komen we nooit tot praktische verwezenlijkingen van onze dromen. Een daarvan is de nog onvervulde droom van erelid Xavier Tricot die als gastspreker op onze Algemene Vergadering van 25 februari hoopte zijn uitgebreide Ensorarchief ooit te kunnen onderbrengen in een Ensordocumentatiecentrum, een idee waarmee hij al dertig (!) jaar speelt. Ook ons bestuurslid Jacques Mertens, historicus-archivaris, heeft in Pro Luce nr. 47 (p. 2-3) gepleit voor inventarisering en beschrijving van de rijke museumcollecties en -reserves. Met hulp van de stad Oostende, zoals Xavier Tricot bepleit, en met competente mensen zoals Jacques Mertens moet het toch mogelijk zijn een aanzet te geven voor de oprichting van een Ensordocumentatiecentrum. Er moet daarvoor zeker nog plaats te vinden zijn binnen Mu.ZEE, als ik terugdenk aan de grote tentoonstelling 'Van Ensor tot Delvaux' (okt. 1996-febr. 1997), waar tot in de kleinste hoeken van het toenmalige PMMK werken te bezichtigen waren. Ik heb de indruk dat er op dit moment veel ruimten ongebruikt blijven.

Een andere doelstelling van de Vrienden is schenkingen te doen en te helpen bij de verwerving van kunstwerken, o.a. met prefinanciering (bijv. 'De daken van Oostende' (s.d.) van James Ensor). Dat is in de eerste twintig jaar van het bestaan van de Vrienden ruimschoots gebeurd. Een bewijs daarvan is de tentoonstelling bij het twintigjarig bestaan van de Vrienden in 2010. Van 27 november 2010 tot 27 februari 2011 werd een selectie uit het verbazend grote aantal schenkingen van de Vrienden aan de stad Oostende geëxposeerd, met één topwerk per jaar tussen 1990 en 2010. Sindsdien is het stil geworden, wat schenkingen en prefinanciering betreft. En dat is in feite begrijpelijk. Wat heeft het voor zin om nog werken te schenken die toch in de kelders en reserves van het museum belanden? Jacques Mertens merkte hier in Pro Luce nr. 47 terecht over op: "Niet alleen tijdloze meesterwerken verdienen een waardige – geen warrige – presentatie, maar een werk dat ooit werd aangekocht of als schenking werd aanvaard, moet tot zijn recht kunnen komen. Zo niet is er een fout, of op zijn minst een vergissing geweest en had men de aankoop niet hoeven te doen of de schenking niet moeten aanvaarden."

Laten we hopen dat de eerste selectie in de topstukvleugel een vervolg krijgt met andere werken die nu wegwijnen in de kelders van Mu.ZEE en dat ook mindere goden eens een plaats krijgen in de vleugel waar Herman Bellaerts werk al te kort is tentoongesteld en die nu leeg staat.

Femke Simonis
redactiesecretaris

*Ik was aan het wandelen met twee vrienden.
De zon ging onder.
De hemel werd plots bloedrood.
Ik voelde een zweem van melancholie.
Ik hield de pas in en leunde uitgeput tegen de reling.
Over fjord en stad, in somber blauw,
strekten zich bloed uit en tongen van vuur.
Mijn vrienden liepen verder.
Ik trilde van angst en voelde hoe een lange,
eindeloze schreeuw door de natuur trok.*

Edvard Munch, De schreeuw, www.hotstr.com

EDVARD MUNCH

Die tekst is later, als een soort gedicht, in het handschrift van Munch aangebracht op de lijst van het schilderij 'De schreeuw' (1895), dat bij Sotheby's in New York geveild werd voor een recordbedrag van 91 miljoen euro.

Van 'De schreeuw' bestaan er vier versies, waarvan de laatste een pastel is uit 1895. Die vierde versie is de kleurrijkste. De drie andere versies hangen in Noorse musea. De beroemdste, uit 1893, werd in 1984 gestolen uit het Nationaal Museum van Oslo. In 2004 verdween er een versie uit het Munch-museum, ook in Oslo. Beide werken werden later teruggevonden.

Peter Olsen (64), de oorspronkelijke eigenaar van de pastelversie, groeide op met 'De schreeuw' dat al zeventig jaar familiebezit was. Met de opbrengst van de veiling wil hij in het Noorse stadje Hvitsten, waar Edvard Munch zich in 1910 kwam vestigen, een kunstencentrum en -museum oprichten, om er in 2013 de honderdvijftigste geboortedag van Munch te vieren.

Edvard Munch (1863-1944) is een van de wegbereiders van de moderne kunst. Hij had de neiging tot depressiviteit en werd vaak gekweld door hallucinaties. Ontredning en eenzaamheid zijn vaak voorkomende thema's in zijn werk. 'De schreeuw' is zijn sleutelwerk. Het is uitgegroeid tot de beroemdste noodkreet uit de kunstgeschiedenis en kan beschouwd worden als de 'Mona Lisa' van de moderne tijd.

Roland Laridon

Voortaan hebben de Vrienden gratis toegang tot het Stadmuseum: Langestraat 69, 8400 Oostende. 059 51 67 21. stadsmuseum@oostende.be.

In het volgende nummer van Pro Luce leest u meer over de thema's van het vernieuwde museum.

➤ EEN CULTUREEL-HISTORISCH EN GASTRONOMISCH BEZOEK AAN CAMBRAI

De museumreis naar Cambrai op zondag 29 april voldeed volledig aan de verwachtingen van de deelnemende Vrienden. Doordat onze reisleidster Sonja Geeraerts op de Algemene Vergadering nog eens enthousiast het programma had toegelicht, was de reis al snel daarna volgeboekt.

➤ Groep voor het Musée Municipal, fotograaf: Paul Stevens

Het begon om 10 uur met een bezoek aan het Stads-museum van Cambrai, waar de Vrienden, in twee groepen, kennismakten met de museumcollectie, waaronder een aantal illustraties van Matisse bij gedichten van Ronsard (zie rubriek Kunst & Poëzie op p.). Tijdens een diaprojectie, met op de voorgrond een maquette van het historisch gegroeide Cambrai, kregen we een beeld van het rijke verleden van de stad. De groep waarin ik mij bevond, beschikte over een jonge, gedreven gids die haar liefde voor de schone kunsten uitte in mooie, grappige anekdotes en toelichtingen bij een door haar gekozen selectie uit het rijke aanbod aan schilder- en beeldhouwkunst, van de 16e tot de 20e eeuw. Ruim na 12 uur vertrokken we voor het gastronomische gedeelte van het reisprogramma, opgediend in de Orangerie bij een charmant kasteeltje, het Château de la Motte Fénelon. Omdat er buiten het aperitief voor elk van ons een halve liter bordeaux was voorzien, werd de sfeer steeds geanimeerder, terwijl we intussen genoten van een heerlijk driegangenmenu.

Na de lunch zat de stemming er goed in voor een stadsrondrit, met dezelfde gedreven gids als in de voormiddag in mijn groep. Terwijl het 's morgens nog even geregend had, brak nu de zon door en kregen we zelfs een stralend blauwe hemel te zien.

De stadsrondrit was begonnen en eindigde bij het Toerismebureau, vlak tegenover de kathedraal die we te voet wilden bezoeken. We kwamen helaas niet verder dan de voorgevel, want het gebouw was en bleef op slot. Onze jonge, enthousiaste gids maakte er het beste van met uitleg over de afbeeldingen op de voorgevel en een vergelijking met de barokke jezuïetenkapel aan de overkant. Daarna keerden we terug naar het Toerismebureau om er de befaamde Bétises de Cambrai te proeven, een muntsnoepje dat door de fout van een bengel bij toeval ontstaan was. Voordat we de reizende tentoonstelling van het Centre Pompidou bezochten, met topwerken van Picasso, Braque, Léger en vele anderen, kregen we een Café Gourmand voorgeschoteld in wat op het eerste gezicht een onooglijke bar leek. Maar de koffie was goed en de appeltaart, slagroom en chocomousse erbij smaakten goed.

➤ Groep voor de kathedraal, fotograaf Paul Stevens

Op de terugweg zwaaide onze voorzitter, Roland Lardon, nog eens de loftrumpet voor het organisatietalent van Sonja die haar 'kudde' op deze mooie dag weer zo goed had geleid, samen met haar man Yvan. De lofreden van de voorzitter oogstte algemene bijval van alle Vrienden in de bus.

Femke Simonis

➤ SCHRIJVERS OVER OOSTENDE ALS KUNSTSTAD

Deel 4: Eric De Kuyper over de Koninklijke Gaanderijen

Na de Oostenrijks-Joodse schrijver Stefan Zweig over James Ensor (deel 2) en Karel Jonckheere (deel 3) over Jan De Clerck is het nu tijd om over Léon Spilliaert te spreken. In twee afleveringen laat ik hierover Eric De Kuyper aan het woord, eerst over de architectuur van de Koninklijke Gaanderijen (deel 4) en daarna over Spilliaert zelf (deel 5).

➤ foto Eric De Kuyper, www.literatuurplein.nl

Eric De Kuyper, hoewel geboren in Brussel in 1942, is sinds zijn jeugd vertrouwd met Oostende. Elk jaar bracht hij er zijn vakanties door bij zijn grootmoeder Bontje, beschreven in *Aan Zee* (1988). Hij studeerde film- en theatertechniek, maakte zelf een aantal films, leidde voor de toenmalige BRT een kunstrubriek en trad op als filmrecensent. Daarna doceerde hij filmtheorie aan de universiteit van Nijmegen en was hij onderdirecteur van het Nederlands Filmmuseum. Hij is nog altijd actief als kunstenaar en schrijver. In 2002 was er in de Venetiaanse Gaanderijen een tentoonstelling, *Stranden en blikken*, gewijd aan het werk van Eric De Kuyper en Charlotte Mutsaers over Ensor en Spilliaert. Veertig jaar na zijn jeugdvakanties aan zee verblijft Eric De Kuyper in een studio aan de dijk van Oostende en beschrijft er in *Met zicht op zee* (1997) de getijdenwisseling van eb en vloed, de vele gedaanten van de zee en hij wijdt ook een hoofdstuk aan Léon Spilliaert waaruit ik in deze en de volgende aflevering citeer. Op de omslag van *Met zicht op zee* staat een werk van Spilliaert afgebeeld: *De Koninklijke Gaanderijen van Oostende* (1908). Eric De Kuyper schrijft hierover het volgende (p. 48-51):

“Eén bouwwerk op de zeedijk werd door Spilliaert re-

gelmatig geschilderd: de Koninklijke Galerijen. Enkele van zijn beste werken hebben die mooie oude galerij tot onderwerp. Het verticale lijnenspel van de zuilen dat de diagonale lijnen van zee, strand en dijk doorbreekt, kon niet anders dan hem inspireren. De Galerijen zijn, hoe klassiek ook, een architectonisch wonder. Het wonderlijke ervan kan men niet van foto's aflezen, dat kan pas ten volle worden ontdekt wanneer men dit bouwwerk gebruikt, beleeft. (...) Wat de Koninklijke Galerijen zo fraai maakt, is de reeks dubbele zuilen (een negentigtal, heb ik eens geteld). Als je door de gaanderij loopt, onderbreekt en ritmeert de zuilenpartij al naargelang van je pas de blik die je op het strand en de zee werpt. De horizontale lijn van de kust wordt geregeld onderbroken door de verticale lijn van de zuilen. Dit stroboscopische effect is telkens anders, maar steeds heeft het iets magisch. Het horizontaal gecomponeerde beeld van dijk, strand en zee wordt gesegmenteerd en blijft toch één! (...)

➤ Léon Spilliaert, *Koninklijke Gaanderijen te Oostende* (1908), Oost-Indische inkt op papier, 48x63cm.

Het contrast tussen horizontaal en verticaal is echter niet brutaal, omdat je door de grote lengte (driehonderd meter) toch weer een (horizontaal) perspectiefisch spiegelbeeld krijgt. De grondtoon is en blijft die van de perspectiefische eindeloosheid. De optelsom van zuilen, eenvoudig en monotoon, wijst elegant naar de einder – ginds – of naar de stad – in tegengestelde richting. Kom je uit Mariakerke en ga je richting centrum, dan gaat er een blijde spanning uit van de Galerijen. Kom je uit de tegengestelde richting, dan heeft ze het effect van een uitdeinen van het centrum. Je wordt, op de uitdeinende golven, verder en verder van het centrum weggevoerd. Ze is een berustend slotakkoord dat organisch wegsterft, een rustige overgang naar iets anders... Naar een ander strand.”

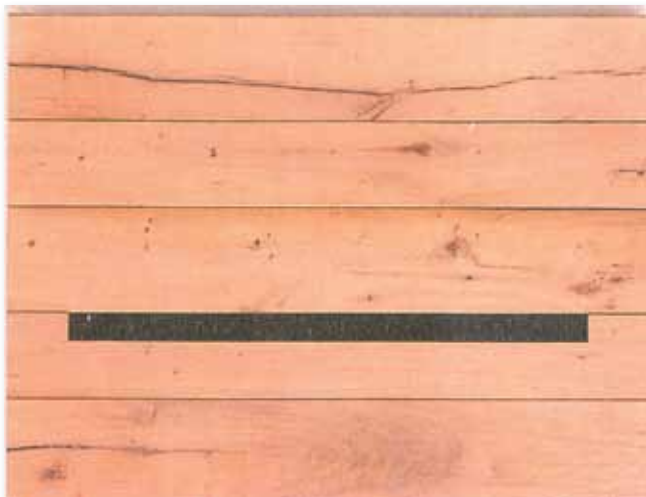
In de volgende aflevering (deel 5) citeren we nog eens Eric De Kuyper, nu over Spilliaert zelf.

Femke Simonis

TERUGBLIK OP DE MANIFESTATIE HERMAN BELLAERT

Op zaterdag 28 april 2012 vond in Mu.ZEE een eerste gezamenlijke manifestatie plaats van de twee vriendenverenigingen van Mu.ZEE, collectie stad Oostende en provincie West-Vlaanderen. Nicole Christiaens, voorzitter Vrienden, collectie provincie West-Vlaanderen, situeerde de persoon van de Oostendse kunstenaar Herman Bellaert met een korte levensgeschiedenis tot aan zijn tragische overlijden in 1996, waarna kunsthistoricus Hugo Brutin zijn werk besprak tegen een achtergrond van een keuze uit zijn werken. Onze voorzitter, Roland Laridon, lichtte vervolgens de kleine Herman Bellaert-tentoonstelling toe op de eerste verdieping van Mu.ZEE en nodigde iedereen uit om bij een drankje na te praten.

➤ Herman Bellaert, Zonder titel (1996)
Hout en canvas, 90 x 68 x 4,5 cm

De aanwezigen ontvingen de tekst 'Ode aan de stilte', door Herman Bellaert (1957-1996) geschreven in maart 1995 en tijdens de manifestatie voorgedragen door Nicole Christiaens:

"Een toelichting geven bij mijn werk is geen gemakkelijke zaak. Het is namelijk mijn overtuiging dat een kunstwerk in de eerste plaats voor zichzelf moet spreken. Het gevaar bestaat dat wanneer een kunstwerk wordt uitgelegd, meteen ook het mysterie verdwijnt. Daarom wil ik geen poging ondernemen om mijn werk uit te leggen. Het is bij voorbaat gedoemd om te mislukken. Tevens denk ik – of hoop ik – dat mijn werk voldoende eenvoudig is om het ook zonder verklaring te kunnen vatten. Maar ik kan wel kort de evolutie geven. Het eerste wat opvalt aan mijn werk, is het geometrische uitzicht. De keuze om mij van horizontale en verticale elementen te bedienen, is evenwel geen

echte keuze: het is niet zo dat ik op een dag besloten heb eens geometrische werken te maken. Reeds in mijn eerste schilderijen, die geïnspireerd waren op mijn omgeving, reduceerde ik het onderwerp tot het strikt noodzakelijke en interesseerde ik mij eerder voor het vlak dan voor de kleur. De stap naar volledig abstracte schilderijen lag dus eigenlijk voor de hand. Om het monumentale meer te benadrukken begon ik rond 1990 werken te maken met een reliëf, met een volume, zodat de grens verviel tussen schilderij en sculptuur. Om nog meer beeldende mogelijkheden ter beschikking te hebben, maak ik tevens gebruik van bladlood, een materiaal dat door zijn kleur, textuur en gewicht meteen aansprak. De combinatie van reliëf en bladlood verleent mijn werk een uitgesproken architecturaal, statisch karakter. De 'ordering' van al deze verschillende elementen is, vormelijk gesproken, zodat de basis van wat ik vandaag nog steeds aan het uitdiepen ben.

Sommige van deze kenmerken zijn terug te vinden bij wat kunsthistorisch 'minimale kunst' wordt genoemd. Het zou bijgevolg verleidelijk zijn om mijn werk in dit vakje te catalogeren. Maar, hoewel er parallellen zijn, hoed ik mij ervoor om mijn werk 'minimaal' te noemen. Dit is volgens mij een te enge omschrijving. Want, in tegenstelling tot minimale kunst is de uiterlijke vorm voor mij geen einddoel, en is het steeds mijn intentie om het werk een extra dimensie te geven. Deze extra dimensie is evenwel moeilijk, in feite onmogelijk onder woorden te brengen: de kracht van het beeld gaat immers verder dan de omschrijving met woorden. Samengevat: mijn werk is misschien minimaal van uitzicht, maar wel spiritueel van inhoud.

Daarom past mijn werk in een Europese en niet in een Amerikaanse traditie, (hoewel er bij 'minimal art' vooral aan Amerika wordt gedacht). Mijn artistieke wortels moet je dan ook helemaal niet ver zoeken: het Oostendse staketsel, de zee in de winter, de kleuren van Permeke, de onmetelijkheid van de horizon.

Toen ik eens langs de zee liep, stelde ik mij de vraag hoe ik, als ik dat zou willen, het geluid van de zee zou kunnen weergeven in een schilderij. Of, hoe zou ik stilte kunnen weergeven? Een onmogelijke zaak natuurlijk. En toch is dit wellicht het eigenlijke thema van wat ik maak: een zoektocht naar het 'ultieme' werk, dat even intens is als de stilte. Dit werk zou een rustpunt kunnen zijn in een chaotische wereld. Dit werk zou een tegengif zijn voor alle drukte en alle lawaai dat we dagelijks ondergaan.

Bekijk mijn werk dan ook als een 'hommage' aan het statische, aan het geluidloze, aan het oneindige, kortom aan alles wat tegenwoordig in de verdrukking raakt door een teveel aan lawaai. Een ode aan de stilte..."

VOOR EEN ENSOR-DOCUMENTATIE- EN ONDERZOEKSCENTRUM

Toelichting door de voorzitter

Op de vergadering van de Raad van Bestuur van de Vrienden Mu.ZEE, collectie Stad Oostende, op 27 oktober 2011 overhandigde Jacques Mertens zijn oorspronkelijke tekst over een eventueel op te richten Ensor-documentatie- en onderzoekscentrum. Een bespreking volgde. Het verslag van de vergadering vermeldt daarover het volgende: "Jacques stelde een tekst op over het Ensordocumentatiecentrum. De conservator heeft zijn visie nog niet helemaal verduidelijkt, maar had wel een brainstorm. In een vergadering met de twee voorzitters heeft hij een en ander toegelicht over het peter- of meterschap. We krijgen nog een verslag en zullen er tijdens een volgende bestuursvergadering op ingaan. Jacques licht toe dat hij twee teksten maakte: één algemene tekst over archief/documentatiecentrum en één specifieke."

De twee teksten van Jacques Mertens waren een reactie of reflectie op het verslag van de vergadering die de twee respectieve voorzitters van de Vriendenverenigingen op 9 mei 2011 hadden met de directeur-hoofdconservator van Mu.ZEE, Phillip Van den Bossche. Onderwerp van die vergadering was de samenwerking tussen de Vriendenverenigingen onderling en de samenwerking met Mu.ZEE. Tijdens die vergadering kwam ook het punt 'Ensor-onderzoekscentrum' aan bod, ingeleid door Phillip Van den Bossche. Hij gaf een stand van zaken en vroeg de Vrienden om na te denken over eventuele vormen van medewerking daaraan. Ook kwam het idee van een eventueel peterschap van dit centrum ter sprake.

Na de voorlegging van dit laatste verslag ging onze Vriendenvereniging akkoord om het peterschap van dit Ensoronderzoekscentrum op zich te nemen. Wel vroeg onze vereniging meer klaarheid over het opzet, de doelstellingen en verwachtingen.

Op de vergadering van 23 mei 2012 heeft de Raad van Bestuur van de Vrienden Mu.ZEE, collectie Stad Oostende, Jacques Mertens gevraagd om een bijgewerkte versie van zijn tekst te schrijven. Hieronder vindt u het resultaat, dat ook wordt bezorgd aan de leden van de Raad van Bestuur van Mu.ZEE, ter overweging en bespreking.

Roland Laridon, voorzitter

Wij willen met een Ensor-documentatie- en onderzoekscentrum geen rangschikking opmaken van de verschillende kunstenaars die Oostende telt en geteld heeft. Maar dat veel personen en instanties de figuur

van James Ensor terecht van uitzonderlijk belang vinden, zal wellicht door niemand betwist worden. Het is dan ook heel begrijpelijk dat velen de oprichting van een "James Ensor-documentatie- en onderzoekscentrum" binnen Mu.ZEE zeer gewenst oordelen. Deze wens komt naar voren, zowel bij de directeur en de raad van bestuur van Mu.ZEE als bij de raden van bestuur en de leden van de vriendenverenigingen in het bijzonder, als bij de Oostendenaren en kunstliefhebbers in het algemeen.

Wij willen het in deze tekst liever hebben over een documentatie- en onderzoekscentrum dan over archief. Naast aanduiding van de bewaarplaats kan het begrip 'archief' worden gebruikt ter aanduiding van de totale hoeveelheid documenten die zijn gemaakt of ontvangen door een instelling, persoon of groep personen. Archiefstukken onderscheiden zich van andere vormen van documentaire informatie, doordat zij zijn ontstaan als direct gevolg van het taakgericht functioneren van een instelling, persoon of groep personen. Dit in tegenstelling tot een bibliotheek.

Deze definitie heeft tot gevolg dat alleen de documentaire informatie, ontstaan als direct gevolg van het functioneren van Ensor als individu en als kunstenaar als Ensor-archief mag beschouwd worden. Strikt genomen kan een Ensor-archief alleen in de nalatenschap (nagelaten papieren) van James Ensor worden aangetroffen. Een brief geschreven door Ensor naar de directie van Schone Kunsten bij het Ministerie van Onderwijs of naar het Museum van Schone Kunsten te Brussel of naar de Raad van de Adel of naar Emma Lambotte hoort thuis in het archief van die instellingen of die persoon (Lambotte), maar niet in het archief van Ensor. Zouden er kopieën of ontwerpen van die brieven bewaard gebleven zijn in de nalatenschap van Ensor, dan zouden die wel behoren tot het archief van Ensor. Er zijn dus verschillende documenten over James Ensor verspreid over publieke instellingen en private locaties. Deze documenten maken deel uit van het archief van deze instellingen of personen. Zij zijn geen archief van Ensor, maar wel documentatie - vaak eersterangsdocumentatie - over hem.

Deze uitweiding toont, zo hopen wij, voldoende aan dat er geen of zeer weinig archief van James Ensor bewaard wordt.

Des te omvangrijker daarentegen is de documentatie over James Ensor. Wil men die 'archief' noemen, dan mag dat, maar... het is geen archief. Daardoor wordt de documentatie beslist niet minder waardevol. De schitterende verzameling van ons erelid Xavier Tricot, die onder meer naast een biografie ook een oeuvre-catalogus van de schilderijen en een catalogus van alle in druk verschenen werken (James Ensor: The

Complete Prints, Brussel, Deceuninck, 2010) heeft uitgegeven, zijn een eersterangsdocumentatie voor de studie van de Meester, al betreft het hier geen archief van James Ensor. Niettemin is wat hier samengebracht wordt, van ongemeen belang voor de studie van leven en werk van de Oostendse Meester.

Er is dus, behalve uiteraard de kunstwerken zelf, wel heel veel documentatiemateriaal beschikbaar en zelfs ook aanwezig in Mu.ZEE, voldoende om de oprichting van een documentatie- en studiecentrum binnen Mu.ZEE op te richten. Bovendien zijn er enkele personen met een uitzonderlijke kennis van leven en werk van Ensor (naast directeur-hoofdconservator Van den Bossche, de heren Tricot en Hostyn) die zowel wat informatie als oriëntatie voor een onderzoekscentrum betreft, kunnen bijdragen en inspireren.

© Jacques Mertens voor Petit Palais, Parijs.

Een eerste oplijsting van de overvloedige beschikbare documentatie over Ensor werd gegeven door Phillip Van den Bossche, tijdens een overlegvergadering van 9 mei 2011 met de vriendenkringen. Het is een indrukwekkende lijst die een opsomming geeft van: een verzameling originele brieven en autografen, brieven van en naar Ensor, een fotoverzameling van Ensor en van zijn leefwereld, documentatie over de kunstwerken, genummerd in relatie met de catalogi van Tricot en

Tavernier, monografieën en tentoonstellingscatalogi, Ensors boeken, knipsels, affiches, een adressenlijst van verzamelaars van kunstwerken van Ensor. Deze collectie kan zeker nog uitbreiden. Her en der zit nog documentatie verspreid.

In het verslag van de hierboven vermelde overlegvergadering met de vriendenverenigingen komt de volgende passus voor :

“De Vrienden zouden eveneens een actievere rol kunnen spelen met betrekking tot het Ensor Onderzoekscentrum – in de communicatie kan zelfs worden gesproken van peterschap. Het gaat hier om een eerste idee, op termijn nog verder uit te werken. Het ligt in het verlengde van hoe Vriendenverenigingen bij collegamusea in binnen- en buitenland een bepaalde activiteit of museumactiviteit ‘adopteren’. Vanaf 2013 zou het Ensor-Onderzoekscentrum een plek kunnen worden waar scholieren en wetenschappers informatie over het leven en werk van James Ensor kunnen vinden, waar de archieven toegankelijk en ontsloten zijn.” De Vrienden van Mu.ZEE, collectie stad Oostende kunnen zich volledig in deze redenering vinden.

Mogelijke voorbeelden van dergelijke (onderzoeks) centra zijn bijvoorbeeld KADOC (Katholiek Documentatiecentrum), AMSAB (Archief en museum voor de socialistische arbeidersbeweging in België)-Instituut voor Sociale Geschiedenis (ISG), ADVN (Archief en documentatiecentrum van het Vlaams Nationalisme), het Liberaal Archief, het Letterenhuis (vroeger AMVC, Archief en museum van het Vlaams Cultuurleven). Gelet op de omvang en het beperkte studieterrein dat een Ensor-onderzoekscentrum heeft in vergelijking met de bovengenoemde instellingen - het moge duidelijk zijn dat dit gegeven geen enkele waardevermindering inhoudt -, is het m.i. verantwoord het te vergelijken met een onderzoekscentrum met een eveneens meer beperkt studieterrein. Ik denk hierbij aan het zgn. Gezellearchief (dat dus geen archief is, maar een documentatie- en onderzoekscentrum). Dit centrum is gevestigd in de openbare bibliotheek van Brugge en in de gebouwen van Sint-Ignatius te Antwerpen. Vergelijkbaar is bijvoorbeeld ook de Emile Verhaeren-collectie in Sint-Amands. Hierbij valt op te merken dat zowel KADOC als AMSAB-ISG en Gezellearchief samenwerkings- en ondersteuningsverbanden hebben met respectievelijk KULeuven, UGent en UAntwerpen.

Het Gezellearchief heeft ‘algemene auteurs’ en verder een of meer verantwoordelijken-auteurs voor “Stadswandeling Kortrijk, Gezelle in de klas, webzoektocht, Gezelle en de muziek, inventaris : editie van Gezellebrieven, Engeland, Hiawatha, Kroniek Roeselare, Literair-historische schets” en twee verantwoordelijken voor fotografie.

Al deze instellingen hebben velerlei soorten activitei-

Ensoriana

ten : lezingen, museum, fotogalerij, films, bibliotheek, kunstgalerij, muziek, boetiek, zonder vanzelfsprekend de figuratieve en geschreven documentatie te vergeten.

Een veelzijdige figuur als Ensor (naast schilder ook schrijver en musicus en societyfiguur) biedt ongetwijfeld de mogelijkheid om een vergelijkbaar instituut in het leven te roepen. Activiteiten als een jaarlijkse grafhulde bestaan nu reeds. Bovendien zijn de materiële voorwaarden (heel veel documentatie goed bewaard in Mu.ZEE) en intellectuele knowhow (Tricot, Hostyn, Van den Bossche) voorhanden om een dergelijk centrum snel tot leven te wekken. Vanzelfsprekend is het aan de directeur-hoofdconservator om te beslissen wat hij met die mogelijkheden wil bereiken en hoe hij die mogelijke meerwaarde denkt te kunnen valoriseren. Vergelijkbaar met de opdrachten van de 'algemene auteurs' bij het Gezellearchief kunnen bijvoorbeeld 'projecten' voorgesteld worden. Samenwerking met universiteiten of hogescholen kunnen naar analogie met de hogervermelde samenwerkings- en ondersteuningsverbanden met KULeuven, UGent en UAntwerpen overwogen worden.

Het eerste nochtans wat dient te gebeuren, is te weten wat er beschikbaar is. Er moet dus een goede, zo mogelijk systematische inventaris opgemaakt worden van de aanwezige documentatie. In de tweede plaats moet die documentatie zoveel en zo goed mogelijk toegankelijk gemaakt worden om ze daarna zo accuraat mogelijk te kunnen gebruiken.

We moeten weten wat we bezitten over en van Ensor, zowel in beeld, in woord als in klank. Dit alles moet zoveel mogelijk – eigenlijk volledig – gedigitaliseerd worden. Hier is, ook in Oostende, de nodige knowhow beschikbaar, cf. archief en bibliotheek Oostende). Daarom is het nodig te starten met een Documentatiecentrum en pas op termijn te evolueren naar een Onderzoekscentrum.

Studiethema's zijn er genoeg. De aspecten van het personage zijn voldoende veelzijdig. Het volstaat dat opdrachtgevers tot onderzoek en de onderzoekers zelf even hun verbeelding laten werken.

Jacques Mertens
Eredepartementshoofd Rijksarchief
Lid Raad van Bestuur

Leden stellen tentoon

➤ ZOMEREXPO MIA MOREAUX

Tussen 3 tot 31 augustus 2012 houdt Mia Moreaux in haar atelier en beeldentuin een zomerexpo (vrijdag-maandag, van 14 tot 19 uur), niet alleen met eigen werk, maar ook met dat van bevriende kunstenaars, onder wie Vladimir Kazan, Arno en Jos Kuppens en Eric Petit.

Locatie:

Eernegemsestraat 120, Westkerke (Oudenburg).

Website: www.miamoreaux.com

➤ Mia Moreaux,
Perpetuum (waterval)

Wij gedenken

† Op 29 maart 2012 overleed Mariette Dasseville, jarenlang een trouw lid van de Vrienden en moeder van Norbert Hostyn, de oud-conservator van het Museum voor Schone Kunsten van de Stad Oostende. Zij werd geboren op 21 december 1921.

† Op 13 april 2012 overleed mevrouw Irène Brackx, echtgenote van de heer Gilbert Ameloot. Zij waren gedurende lange tijd trouwe leden van onze vereniging

▣ Mu.ZEE

Te kust en te keur

**Lucile Desamory, Caitlin Keogh, Beca Lipscombe,
Lucy McKenzie, pelican avenue**

31/03 – 30/09/2012

(Zie Pro Luce nr.50, pag. 13)

▣ Jos de Gruyter & Harald Thys:

Objekte als Freunde

7/07 – 7/10/2012

De Belgische kunstenaars Jos de Gruyter (°Geel 1965) en Harald Thys (° Wilrijk 1966) zijn vanaf deze zomer te zien in Mu.ZEE met de tentoonstelling *Objekte als Freunde*.

▣ © Jos de Gruyter & Harald Thys. *Objekte als Freunde*, 2010.
Courtesy of the artists

Jos de Gruyter en Harald Thys werken sinds het midden van de jaren 1980 samen. Hun werk wordt gekenmerkt door een gevoel van burlieke vrolijkheid en kinderlijke eenvoud met humoristische effecten: dwaasheid en traagheid overheersen. Nochtans is er een duister element aanwezig in hun oeuvre die paradoxale emoties en kritische reflecties op de positie van de kunstenaar uit de 21e eeuw bloot legt.

Objekte als Freunde brengt 168 nieuwe fotowerken waar beide kunstenaars inzage geven in hun artistieke positie binnen het hedendaagse kunstlandschap. Mu.ZEE heeft de tentoonstelling als geheel aangekocht voor de collectie en toont de foto's samen met een publicatie voor de eerste keer in België.

Deze tentoonstelling is het resultaat van een samenwerking tussen de Kestnergesellschaft in Hannover, de Culturgest in Porto en Mu.ZEE.

▣ PASSIE#1

Een hartstochtelijke ontmoeting tussen de collectie van Mu.ZEE en Collectie Belfius Bank

7/04/2012 – 9/09/2012

(Zie Pro Luce nr.50, pag. 13-14)

▣ Victor Servranckx

15/09/2012 – 6/01/2013

Deze tentoonstelling wil de nadruk leggen op het werk van Victor Servranckx uit de jaren 1920 met een focus op het begin van zijn abstract-geometrische periode (1921-1924). Er wordt ook dieper ingegaan op zijn contacten met oa de kunstenaars René Magritte en Filippo Tommaso Marinetti, maar ook op zijn deelname aan The international exhibition of Modern Art van de Société Anonyme te New York en de tentoonstelling *De Onafhankelijken* te Amsterdam, beide uit 1926.

De tentoonstelling Victor Servranckx kadert in een tentoonstellingsreeks die het museum in 2008 heeft opgestart, met achtereenvolgens solopresentaties gewijd aan het oeuvre van Georges Vantongerloo en meer recent Jean Brusselmans.

▣ ENSORHUIS

Insel Verlag: de drukkunst tijdens het leven van Ensor
12/05 – 30/09/2012

Mu.ZEE heeft in het najaar van 2011 een bijzondere map met grafiek uit 1900 kunnen aanwerven. De grafiek werd uitgegeven door Insel Verlag, een in 1901 gevestigde Duitse uitgeverij, voortkomende uit het literaire-kunsttijdschrift *Die Insel* uit 1899 uit Berlijn. Het tijdschrift had tal van Belgische medewerkers. George Minne, Georges Lemmen, Charles Doudelet maakten illustraties; teksten van Maurice Maeterlinck en Emile Verhaeren werden vertaald. Het tijdschrift was zeer vooruitstrevend en hechte heel wat belang aan de keuze van papier, de vormgeving en de typografie. Kwaliteiten die allemaal terug te vinden zijn in deze verzamelmap die op 100 exemplaren werd gedrukt. Deze map bevat etsen, litho's, houtsneden en facsimile's van belangrijke kunstenaars. Zo bevindt er zich tussen de 40 werken een tweede staat van de ets 'le verger' van James Ensor, naast kleurenlitho's van Édouard Vuillard, Pierre Bonnard en Maurice Denis, samen met werk van 27 andere kunstenaars. De aanwezigheid van James Ensor maakt duidelijk dat de Oostendse kunstenaar reeds in zijn tijd op internationale erkenning kon rekenen. Deze map wordt voor de eerste maal aan de buitenwereld getoond samen met heel wat archiefmateriaal dat het museum rijk is.

▣ PERMEKEMUSEUM

17/12 – 9/09/2012

Naar aanleiding van het Permekejaar 1986 realiseerde Henri Storck in samenwerking met Patrick Conrad de film 'Permeke'. 'Permeke' verzoent fictie en documentaire. Via de constructie van een raamver telling worden biografie en werk van Constant Permeke (1886 – 1952) in beeld gebracht.

Het Permekemuseum toont vanaf 17 december een selectie schilderijen van Permeke, een biografisch verhaal in foto's, fragmenten en unieke selfoto's van de film 'Permeke'.

Een kleine, maar fijne schare Vrienden bracht op donderdag 31 mei een bezoek aan de expo 'Moments before the flood' van Magnumfotograaf Carl De Keyser.

De overzetboot bracht ons van de Visserskaai naar de Oosteroever waar we in de werflokalen van de vroegere M.S.O (Maritieme Site Oostende) konden genieten van de prachtige foto's van Carl De Keyser.

Onze gids was niemand minder dan ons bestuurslid Martine Meire zelf, cultuurcoördinator van de Stad Oostende, die ons het bezoek gratis aanbood. Met onze dank aan Martine en aan de Stad!

????????????????????????????????

➤ 'CITIES LIKE OPEN AIR MUSEUMS' OVERZICHTSTENTOONSTELLING ARNE QUINZE

U kunt er niet naast kijken : de installatie Rock Strangers van Arne Quinze domineert de Zeedijk ter hoogte van het Zeeheldenplein. Een tentoonstelling in de Venetiaanse Gaanderijen toont het ontstaansproces van dit kunstwerk.

Wij nodigen onze leden uit voor een gratis geleid bezoek aan de expo en bieden u graag achteraf een glaasje aan in de tuin van de Venetiaanse Gaanderijen. Dit bezoek vindt plaats op vrijdag 6 juli om 19.00 uur. Inschrijven is verplicht ; via mail martine.meire@oostende.be of telefonisch : 059/56.20.16 (tijdens de openingstijden van het stadhuis).

© Atelier Arne Quinze

PRO LUCE

Jeugd (tot 22 jaar): 15 euro
Individueel lid : 28 euro
Gezin, samenlevingstarief : 45 euro
Steunend lid : 50 euro
Sponsor : 150 euro
Inlichtingen bij de penningmeester Joël Nieuwenhuyse
(tel. 059/80.30.61)

Redactieraad: Roland Laridon (voorzitter), Willy Bosschem, Sonja Geeraerts, René Maes, Martine Meire, Valère Prinzie, Femke Simonis (redactiesecretaris).

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdrage.

Logo en emblemata : Willy Bosschem
Druk : Lowyck, Archimedesstraat 53, 8400 Oostende
T 059 33 33 99, info@lowyck.com
Fotoverantwoording : Valère Prinzie

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 26 juli 1990 (Nr. 11538) en aangepast in het nr. van 15 juli 1999 (Nr. 10699), gewijzigd in het kader van de wet op de v.z.w.'s op 15 januari 2005, gewijzigd op 21 februari 2009 (Nr.11533).

Deze vereniging is aangesloten bij de "Federatie van Vrienden der Musea van België" en bij de "Cultuurraad Oostende".

Maatschappelijke zetel: p.a. Roland Laridon,
Kairostraat 54, 8400 Oostende

Secretariaat : Johan Van Roose,
Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg

Reisleiding : Sonja Delanghe-Geeraerts | T: 059 43 02 55
sonjageeraerts@hotmail.com
jnieuwenhuyse@hotmail.com

Bankrelatie : IBAN: BE16 0012 0908 3374
BIC: GEBABEBB

Vrienden Mu.ZEE collectie stad Oostende
p.a. Albatrosstraat 10, 8400 Oostende.

Herman Bellaert
(Oostende, 1957-1996)

Zijn schilderij 'Atelier met kat' (1986) is een eigendom van de stad Oostende en situeert zich in een eerste fase van zijn oeuvre. Bellaert brengt diverse thema's in een abstraherende, expressivistische stijl met geheel eigen accenten: dieren, figuren, interieurs,... Later evolueert de kunstenaar naar een minimalistische stijl met aandacht voor de lijn, het volume, de geometrie die sober worden uitgewerkt.

In 1987 krijgt de jonge kunstenaar zijn eerste individuele tentoonstelling in het Museum voor Schone Kunsten in Oostende. In 1988 is Herman Bellaert geselecteerd voor de 'Jeune Peinture Belge' en ontvangt hij de bronzen medaille in de 'Europaprijs voor Schilderkunst van de stad Oostende'. Een nieuwe bevestiging in de museumwereld volgt wanneer hij in 1992 wordt opgenomen in de tentoonstelling 'Modernism in Painting. Tien jaar schilderkunst in Vlaanderen' in het toenmalige P.M.M.K. De kunstenaar sterft op 39-jarige leeftijd aan de gevolgen van een ongeval.

Martine Meire
Directeur-cultuurbeleidscoördinator

Venetiaanse Gaanderijen-Zeedijk Oostende

Savaria
RESTAURANT

lowyck
& pluspoint
drukkerijen